

2. Величко С.В. Про адаптаційний потенціал військовослужбовців / / Матеріали Другої Всеросійської Internet-конференції (з міжнародною участю): Потенціал особистості: комплексна проблема 17-19 червня 2003/ Відп. ред. Е.А. Уваров. – Тамбов: Видавництво ТГУ ім. Г.Р. Державіна, 2003. – С. 18-22.
3. Горбач. С. Феноменологічний аналіз категорії «складна життєва ситуація» [Електронний ресурс] / С. Горбач // Теорія та методика управління освітою: електронне фахове видання. – Режим доступу: http://tme.umo.edu.ua/docs/Dod/1_2010/Gorbach.pdf
4. Кузіна І.Г. Теорія соціальної роботи: Навчальний посібник. – Вид-во ДВНУ, 2006.
5. Штепа О.С. Тенденції особистісного саморозвитку майбутніх психологів: ресурсний аспект / О.С. Штепа // Вісник Львівського університету. Серія : Філософські науки. – 2013. – Вип. 16. – С. 232-240.: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vlnu_philos_2013_16_28.pdf

Тетяна Чістякова

ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ В ПОВЕДІНЦІ І ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

На сьогоднішній день в суспільстві все частіше порушуються питання про стосунки між статями, що є наслідком постійних динамічних змін у світі, тому актуальність дослідження проблеми гендерних відмінностей пов'язана з тим, що в багатогранному процесі соціалізації особистості важливим напрямком є вироблення в процесі освоєння соціального досвіду ціннісно-нормативних орієнтацій, диференційованих за статями.

Поняттям «гендер» сучасна соціальна наука позначає як сукупність соціальних і культурних норм, які суспільство наказує виконувати людей в залежності від їх біологічної статі. Не біологічна стать, а соціокультурні норми визначають, в кінцевому рахунку, психологічні якості, моделі поведінки, види діяльності, професії жінок і чоловіків. Бути в суспільстві чоловіком чи жінкою означає не просто мати ті чи інші анатомічними особливостями – це означає виконувати ті чи інші запропоновані нам гендерні ролі [3, 126].

Сучасний етап дослідження гендерних відмінностей набирає великих обертів, вони займають своє законне місце в освітніх та громадських проектах в усьому світі [3, 47]. Більшість людей вважають, що гендерні відмінності в поведінці викликані біологічними відмінностями, тобто це є результатом природних сил, а не виховання [4, 251].

Дослідники, які займаються проблемою гендерних відмінностей, допускають існування ряду біологічних відмінностей між чоловіками та жінками і вони впевнені в тому, що біологічний вплив слабо впливає на поведінку людини [1, 86].

Аналізуючи типові гендерні властивості, дослідники стверджують, що в уявленнях молодого покоління, психологія чоловіка лишається орієнтації переважно на виконання професійних, соціальних ролей, тобто на предметно-інструментальну діяльність у колі людських контактів, а жінки – на сімейні, побутові ролі, на емоційно-регулюючу діяльність [1, 93].

Таким чином, зазначені якості умовно об'єднуються у групи ділових, комунікативних якостей, особливостей ставлення до себе, зовнішні дані.

В сучасній українській психології дослідження гендеру певним чином відображає бачення проблеми зарубіжними дослідниками: з одного боку, суттєво розглядаються гендерні розбіжності більш старшого віку, а щодо висвітлення відмінностей та розбіжностей в юнацькому віці, зокрема студентства, робіт присвячено дуже мало робіт [2, 112].

Студент вищого навчального закладу – це молода людина, яка характеризується професійною спрямованістю, готується до висококваліфікованого виконання функцій фахівця в певній професійній галузі [5, 345].

Гендерна система як така відображає асиметричні культурні оцінки і очікування, адресовані людям в залежності від їхньої статі. З певного моменту часу майже в кожному суспільстві, де соціально приписані характеристики мають два гендерних типу (ярлика), одному біологічної статі пропонуються соціальні ролі, які вважаються культурно вторинними. Не має значення, які це соціальні ролі: вони можуть бути різними в різних суспільствах, але те, що приписується жінкам, оцінюється як вторинне (другосортне). Соціальні норми змінюються з часом, проте гендерна асиметрія залишається. Таким чином, можна сказати, що гендерна система – це соціально сконструйована система нерівності за статтю. Гендер є одним із способів соціальної стратифікації суспільства, який у поєднанні з такими соціально-демографічними чинниками, як раса, національність, клас, вік організує систему соціальної ієрархії.

Завдяки гендерним дослідженням було встановлено, що гендер як багатокомпонентна структура визначається чотирма групами характеристик: біологічна стать, гендерна ідентичність, гендерні стереотипи та ролі. Ці характеристики впливають на соціалізацію людини [6].

Особливості гендерних відмінностей в психологічному пізнанні надають широкі можливості для переосмислення культури, але разом з тим необхідно усвідомлювати, що це не просто нові теорії, це теорії прийняття зміни ціннісних орієнтирів і перегляд багатьох усталених уявлень.

У рамках соціальної психології поведінку конкретної особистості можна представити як систему взаємопов'язаних дій та вчинків індивіда, котрі здійснюються для реалізації певних функцій та вимагають зв'язку людини із соціумом. Своєрідність поведінки людини залежить від характеру її взаємовідносин з іншим співрозмовником чи групою, до якої вона

належить. Давно прийнято наукою, що значна частина нашої поведінки безпосередньо залежить від соціальних норм та соціального контексту [1, 90].

Суттєвою характеристикою особистості студента є його поведінка під час навчальної діяльності, вміння контактувати і взаємодіяти з іншими студентами, дотримуватися групових норм і правил. Оскільки процес відносин особистості й групи є надзвичайно складним, для їх розуміння й оцінювання важливі як властивості особистості, такі як темперамент і характер, так і сама специфіка діяльності, спеціалізації в навчальному закладі [4].

Не останню роль у повсякденному житті молоді відіграють стереотипи. Агеєв зазначає, що соціальний стереотип – це схильність сприймаючого суб'єкта легко та швидко підпорядковувати сприймаючу людину в певній категорії в залежності від віку, етичної належності, національності і професії, тим самим присвоювати їй якості, які вважаються типовими для людей цієї категорії [1, 90].

Особистість, будучи суб'єктом взаємодії соціального життя, займає певну позицію в соціальному середовищі, виявляє оцінне, вибіркоче ставлення до людей, що її оточують. Вона зіставляє, порівнює й обирає осіб для взаємодії і спілкування, враховуючи можливості конкретної групи, власні потреби, інтереси, установки, досвід, які в сукупності становлять конкретну ситуацію життєдіяльності особистості. Тому студент не залежно від статі, перебуваючи в певному університеті, групі, буде підлаштовуватись під неї, використовуючи соціально-психологічні стереотипи поведінки. В даному випадку статева приналежність буде лише за зовнішніми ознаками розмежовувати та відділяти особистість в суспільстві [2, 86].

Як висновок слід зазначити, що на перший погляд відмінності між хлопцями та дівчатами наявні і мають яскраво виражений характер, проте в ході вивчення даної теми ми з'ясували, що найбільші розбіжності серед студентів проявляються в таких типах поведінки як некомунікативність, прийняття боротьби, дружелюбність, залежність та компроміс. На нашу думку, це є наслідком певних протиріч, які виникають у результаті прагнення бути успішним у навчанні і мати високий статус у груповому житті. Проте, на відмінно від дівчат, хлопці продемонстрували більш пасивну поведінку у навчанні. Можливо тут не останню роль зіграли певні соціальні стереотипи щодо ролі чоловіків та жінок у житті, а також з одного боку – особистісні характеристики, такі як власні інтереси, захоплення, характер, темперамент, а з іншого – приналежність до певного колективу, виду діяльності (навчальної і позанавчальної), що впливають та суттєво змінюють поведінку.

Джерела та література

1. Агеєва В.С. Психологические исследования социальных стереотипов. // Вопросы психологии / В. С. Агеєва. – 1986. – №1. – с. 95.

2. Балакірева О. Громадська думка про статево-рольові стереотипи в гендерному світогляді // Гендерний аналіз українського суспільства. / О. Балакірева – К.: ПРОООН, 1999. – С.103 – 112.
3. Батлер Д. Гендерное беспокойство (гл. 1.Субъекты пола / гендера / желания) // Антология гендерных исследований. Сб. пер. / Сост. и комментарии Е.А. Гаповой и А.Р. Усмановой. – Минск : ПроPILEI, 2000. – 384 с.
4. Безносько Н.М. Особливості гендерних відмінностей у поведінці студентів / Н.М. Безносько // Вісник психології і соціальної педагогіки. Зб. наук. праць. – Вип.3. – К., 2010. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: www.psyh.kiev.ua
5. Громкова М.Т. Психология и педагогика профессиональной деятельности / М. Т. Громкова – М.: 2003. – 415 с.
6. Клецина И.С. Гендерная социализация: Учебное пособие / И.С. Клецина – СПб., 1998.

Анна Колотило

ЗАСТОСУВАННЯ ФОТОГРАФІЇ У ПСИХОТЕРАПІЇ

На сучасному етапі розвитку практичної психології в Україні актуальним є пошук прийомів і методів надання ефективної психологічної допомоги відповідно до проблем суспільства. Фототерапія поєднує в собі фотографію і психотерапію. Метод фототерапії передбачає лікувально-корекційне застосування фотографії, її використання для розв'язання психологічних проблем, а також розвитку та гармонізації особистості. Фототерапія може припускати як роботу з готовими фотографіями, так і створення оригінальних авторських знімків. Фототерапія використовує фотографії в якості «реактиву» в процесі прояснення почуттів, думок та спогадів у присутності психолога. Основним змістом фототерапії є створення та/або сприйняття клієнтом фотографічних образів, що доповнюється їх обговоренням та різними видами творчої діяльності.

Існують різні підходи до процесу фототерапії: акцент на роботі зі знімками в руслі психоаналітичної традиції; арт-терапевтичний формат; стимулювання клієнтів до зміцнення за допомогою фотографії відносин з оточуючими його людьми і предметами.

Суттю процесу фототерапії є вираження за допомогою фотографічних образів внутрішніх конфліктів, потреб і переживань клієнтів. У фотографії може відбуватися зіткнення і поєднання реальності і фантазії, завдяки чому знімок стає своєрідним "транзитним об'єктом", інструментом наочно-дієвого освоєння художнього світу і власної внутрішньої реальності.

Фотографування часто пов'язано із самопрезентацією – уявленням себе реальним чи в уявному місці в певному образі. Фотографію можна використовувати як інструмент дослідження тілесного образу "Я",